

**INHOUD**

---

<b>Inleiding</b>	<b>0</b>
1. Samen werken en samenwerken	0
2. Remedial teaching en psychomotoriek	0
3. De psychomotorisch begeleider	0
4. Wat dit boek jou kan bieden	0
5. Voor wie is dit boek bedoeld?	0
<b>Hoofdstuk 1 Psychomotoriek, de verkenning van een ontwikkelingsdomein</b>	<b>0</b>
<b>Hoofdstuk 2 Definitie en indeling van het vakdomein psychomotoriek</b>	<b>0</b>
1. Begripsomschrijving	
1.1. Motorische en neuromotorische ontwikkeling	0
1.2. Senso- en perceptuo- (cognitief-)motorische ontwikkeling	0
1.3. Emotio- en sociomotorische (sociaal-affectief-motorische) ontwikkeling	0
1.4. Psychomotoriek in verschillende beroepssegmenten	0
2. De holistische visie van de psychomotoriek	0
2.1. De eenheid tussen lichaam en geest	0
2.2. De leer van het menselijk zich bewegen	0
2.3. De onderlinge relatie tussen het kind en de omgeving	0
3. Systematisch werken in evaluatie en interventie	0
<b>Hoofdstuk 3 Systematisch werken in de remediërende psychomotorische begeleiding</b>	
<b>Hoofdstuk 4 Van aanmelding naar intake en anamnese</b>	
<b>Hoofdstuk 5 Probleemomschrijving</b>	
1. Van proximaal probleem naar ultieme oorzaak	
2. Handelingsgericht onderzoek: eerste de doelstellingen of eerst de test?	
3. Statistisch referentiekader van wat wel of niet 'gemiddeld' is	
<b>Hoofdstuk 6 Differentiaal diagnostisch onderzoek</b>	
1. Waarom doe je eigenlijk aan testonderzoek?	

2. Welke soorten tests zijn er allemaal?
  - 2.1. Kwalitatieve en kwantitatieve psychomotorische tests
  - 2.2. Normgereferereerde en criteriumgereferereerde tests
  - 2.3. Formele tests en informele observaties
  - 2.4. Statische en dynamische tests
3. Wat kun je allemaal observeren tijdens testafnames?
4. Scoring van de tests

#### **Hoofdstuk 7 Sterkte- en zwakteanalyse en interpretatie van de testresultaten**

1. De valkuil van leeftijdsequivalenten
2. Twee tests meten zekerder dan één
3. Sterkte- en zwakteanalyse
4. Stoornis of variatie binnen het normale?
5. Een pleidooi voor eerlijke en vooral werkbare diagnostiek
6. STICORDI
7. Clustering van resultaten
8. Multidisciplinair onderzoek door een psychomotorische bril bekeken

#### **Hoofdstuk 8 De kracht van een goed verslag**

1. De communicatiefunctie van een goed verslag
2. Hulpmiddel in een kwaliteitsvol psychomotorisch begeleidingsproces
3. Je visitekaartje
4. De inhoud in overzichtelijke rubrieken
  - 4.1. Identificatiegegevens van het kind
  - 4.2. Probleemomschrijving
  - 4.3. Gespreksgegevens
  - 4.4. Verslaggegevens
  - 4.5. Algemene observatiegegevens
  - 4.6. Testresultaten en bijhorende specifieke observaties
  - 4.7. Analyse en synthese
  - 4.8. Besluitvorming
  - 4.9. Advies
  - 4.10. Contactgegevens onderzoeker

#### **Hoofdstuk 9 De meerwaarde van een goed adviesgesprek**

#### **Hoofdstuk 10 Het behandelplan**

1. Het logische vervolg
2. Algemene aspecten van een behandelplan
  - 2.1. Doelgericht werken
  - 2.2. Planning in de tijd

- 2.3. Procesmatige aanpak van je begeleiding
- 2.4. Regelmaat op maat
3. Een systematisch behandelplan samenstellen voor leer- en ontwikkelingsstoornissen
  - 3.1. Globale fases van een behandelingstraject
  - 3.2. De basisstructuur van een behandelplan per probleem
  - 3.3. Hoe weet je of je aanpak resultaat aan het boeken is?

### **Hoofdstuk 11 Begeleidingsfase**

1. Een goede therapie is een combinatie van vakkennis en een warm hart voor kinderen
2. Mix van methodes waar jij je goed bij voelt
3. Doorbraakmomenten in de kritische zone van naaste ontwikkeling
4. Integratie, differentiatie en doorbraakmomenten
5. Variatie en afwisseling
6. Opbouw van een begeleidingssessie
7. Mediatie en begeleiden van ouder en kind
  - 7.1. De kenmerken van mediatie
  - 7.2. Mediatie van intentionaliteit en wederkerigheid
  - 7.3. Mediatie van zingeving
  - 7.4. Mediatie van uitbreiding
  - 7.5. Mediatie van gevoelens van bekwaamheid
  - 7.6. Mediatie van gedragsregulering
  - 7.7. Het ontwikkelen van een mediatiestijl
8. Meervoudige intelligentievisie (MI) van Howard Gardner
  - 8.1. Meervoudige intelligenties toegepast
  - 8.2. Meervoudige intelligenties matchen
  - 8.3. Meervoudige intelligenties stretchen
  - 8.4. Meervoudige intelligenties vieren
9. Automatiseren is niet uit het hoofd leren!
  - 9.1. Het automatisatieproces
  - 9.2. Automatiseren is niet het drillen van splintervaardigheden
  - 9.3. De concepten low gear en high gear
10. Transfer van therapie naar thuis en school
11. Observaties en notities

### **Hoofdstuk 12 Evaluatie en bijsturing**

### **Hoofdstuk 13 Eindevaluatie en eindverslag**

### **Hoofdstuk 14 Het psychomotorisch georiënteerd dossier**

1. Aanmelding
2. Intake
3. Anamnese
4. Peuter (2 – 4 jaar)
5. Kleuteronderwijs (groep 1 en 2)
6. Schoolloopbaan basisonderwijs
7. Motorische vaardigheden
8. Cognitief-motorische vaardigheden
9. Sociaal-emotionele vaardigheden
10. Eerdere onderzoeken
11. Verslaggeving
12. Samenvatting analyse testonderzoek
13. Behandelplan
14. Observatie tijdens begeleiding
15. Evaluatie
16. Notities van besprekingen
17. Extra notities

#### **Hoofdstuk 15 Inleiding tot het begeleiden**

#### **Hoofdstuk 16 Ontwikkeling, observatie en remediëring in relatie tot de grote motoriek**

1. Observeren en remediëren van de grote motoriek
  - 1.1. Onderzoek en observatie
  - 1.2. Handvatten voor remediëring
2. Lichaamsschema
  - 2.1. Algemeen
  - 2.2. Lichaamsschema volgens Kugel
  - 2.3. Onderzoek en observatie
  - 2.4. Handvatten voor remediëring
3. Evenwicht en evenwichtssturing
  - 3.1. Algemeen
  - 3.2. Onderzoek en observatie
  - 3.3. Handvatten voor remediëring
4. Voortbewegingsvaardigheden
  - 4.1. Algemeen
  - 4.2. Onderzoek en observatie met de TGMD-2
  - 4.3. Handvatten voor remediëring
5. Algemene lichaamscoördinatie
  - 5.1. Algemeen
  - 5.2. Als coördinatiemoeilijkheden de criteria voor DCD bereiken

- 5.3. Onderzoek en observatie van de algemene coördinatie
- 5.4. Handvatten voor remediëring
- 6. Gekruiste coördinatie
  - 6.1. Algemeen
  - 6.2. Onderzoek en observatie
  - 6.3. Handvatten voor remediëring
- 7. Balvaardigheden
  - 7.1. Algemeen
  - 7.2. Onderzoek en observatie
  - 7.3. Handvatten voor remediëring

### **Hoofdstuk 17   Ontwikkeling, observatie en remediëring van grootmotorische lateralisatie**

- 1. Algemeen
- 2. Onderzoek en observatie
  - 2.1. Observeren van de voorkeurshand
  - 2.2. De Nederlandstalige vragenlijst handvoorkeur
  - 2.3. De voorkeurshand activiteitentest VAT
  - 2.4. Kruisen van de middenlijn en handvoorkeur observeren
- 3. Handvatten voor remediëring
  - 3.1. Middenlijn kruisen in bewegingen
  - 3.2. Teken op een bord
  - 3.3. Opdrachten vanuit handen- en knieënzit

### **Hoofdstuk 18   Ontwikkeling, observatie en remediëring van fijnmotorische lateralisatie**

- 1. Algemeen
  - 1.1. Hand in evolutie
  - 1.2. Ontwikkeling van de kinderhand
  - 1.3. Hand-oogcoördinatie, oog-handcoördinatie en visuomotoriek
  - 1.4. Steunhand versus bewegende hand
  - 1.5. Steunname in de bewegende hand
- 2. De werk-, lees-, reken- en schrijfrichting van kinderen
  - 2.1. Algemeen: de begrippen richting en tegenrichting
  - 2.2. Onderzoek en observatie
  - 2.3. Handvatten voor remediëring
- 3. Pengreep en fijnmotorische lateralisatie
  - 3.1. Algemeen
  - 3.2. Onderzoek en observatie
  - 3.3. Handvatten voor remediëring

**Hoofdstuk 19 Ontwikkeling, observatie en remediëring van fijnmotorische vaardigheden**

1. Algemeen
  - 1.1. De fijnmotorische differentiatie
  - 1.2. Belangrijke fijnmotorische bewegingsmogelijkheden
  - 1.3. Vingervaardigheden
  - 1.4. Praxie en handigheid
2. Onderzoek en observatie
  - 2.1. Onderzoek en observatie van jonge kinderen met de PDMS-2
  - 2.2. Onderzoek en observatie van kinderen tussen vier en achttien jaar met de BOT-2
  - 2.3. Miller Function & Participation Scales (M-FUN)
3. Handvatten voor remediëring
  - 3.1. Fijnmotoriekspel met waardevol kosteloos materiaal
  - 3.2. Materialen uit de handel
  - 3.3. Dagelijkse situaties

**Hoofdstuk 20 Ontwikkeling, observatie en remediëring van de motorische schrijfproblemen**

1. Algemene ontwikkelingslijnen
  - 1.1. Algemeen
  - 1.2. De didactiek van het leren schrijven kritisch bekeken
  - 1.3. Remediëring van motorische schrijfproblemen
2. De motorische sturing van het schrijven
  - 2.1. Algemeen
  - 2.2. Onderzoek en observatie met de GHB
  - 2.3. Handvatten voor remediëring
3. Het schrijftempo
  - 3.1. Algemeen
  - 3.2. Onderzoek en observatie
  - 3.3. Handvatten voor remediëring
4. De leesbaarheid en de motorische automatisatie van lettervormen
  - 4.1. Algemeen
  - 4.2. Onderzoek en observatie met de SOS
  - 4.3. Handvatten voor remediëring
5. Dysgrafie

**Hoofdstuk 21 Ontwikkeling, observatie en remediëring van de visuomotorische vaardigheden**

1. Visuomotoriek: het cognitief-motorische aspect van leren
  - 1.1. De perceptueel-motorische koppeling

- 1.2. Van sequentiële naar simultane informatieverwerking en begripsvorming
2. Visuomotorische integratieontwikkeling van het tekenen
  - 2.1. Algemeen
  - 2.2. Onderzoek en observatie
  - 2.3. Handvatten voor remediëring
3. Visuomotorische vaardigheden bij puzzelen, constructies en blokpatronen
  - 3.1. Algemeen
  - 3.2. Onderzoek en observatie
  - 3.3. Handvatten voor remediëring

## **Hoofdstuk 22 Ontwikkeling, observatie en remediëring van de visueel-ruimtelijke vaardigheden**

1. Algemene ontwikkelingslijnen
  - 1.1. Het leerproces op weg naar visuele perceptie
  - 1.2. Ontwikkeling van het beeld van je omgeving volgens Piaget
  - 1.3. Visuele waarneming door taal ondersteund
  - 1.4. Visuele gestaltkenmerken
  - 1.5. Visueel-ruimtelijke vaardigheden
2. Onderzoek en observatie
3. Handvatten voor remediëring

## **Hoofdstuk 23 Ontwikkeling, observatie en remediëring van de ruimtelijke oriëntatievaardigheden**

1. Oud is nog niet 'out'
2. Van egocentrische visie naar driedimensionaal inzicht
  - 2.1. De visie van Piaget in een hedendaags jasje
  - 2.2. Observatiemogelijkheden en de proeven van Piaget
3. Ruimtelijke oriëntatieontwikkeling in relatie tot het overzicht over het werkveld
  - 3.1. Algemeen
4. Links-rechtsoriëntatie en -begrip in de ruimte
  - 4.1. Algemeen
  - 4.2. Onderzoek en observatie
  - 4.3. Handvatten voor remediëring
5. Ontwikkeling van het begrippenkader voor oriëntatie in de ruimte
  - 5.1. Algemeen vanuit de opbouw van Van Kuyk
  - 5.2. Onderzoek en observatie
  - 5.3. Handvatten voor remediëring
6. Ruimtelijke oriëntatieontwikkeling in relatie tot meetkunde op school
  - 6.1. Algemeen

6.2.	Onderzoek en observatie met oefeningen uit wiskundemethodes voor het basisonderwijs	
7.	Handvatten voor remediëring van ruimtelijke oriëntatie	
8.	Richtingswaarneming en lezen	
8.1.	Leer eerst het ene en pas dan het verwarrende andere!	
8.2.	Handvatten voor remediëring	
<b>Hoofdstuk 24</b>	<b>Ontwikkeling, observatie en remediëring van geheugenvaardigheden</b>	<b>0</b>
1.	Algemeen	0
2.	Onderzoek en observatie	0
3.	Handvatten voor remediëring	0
3.1.	Is werkgeheugen trainbaar?	0
3.2.	Evidence-based werkgeheugentraining met 'Braingame Brian'	0
3.3.	Geheugenstrategieën voor het langetermijngeheugen aanleren	0
3.4.	Voorbeelden van geheugenspelletjes	0
<b>Hoofdstuk 25</b>	<b>Ontwikkeling, observatie en (re)mediëring van probleemoplossende vaardigheden en het leerpotentieel</b>	<b>0</b>
1.	Probleemoplossende vaardigheden en redeneervermogen	0
1.1.	Algemeen	0
1.2.	Onderzoek en observatie	0
1.3.	Handvatten voor remediëring	0
2.	Dynamisch observeren van het leerpotentieel	0
2.1.	Algemeen	0
2.2.	Onderzoek en observatie	0
2.3.	Handvatten voor remediëring	0
<b>Hoofdstuk 26</b>	<b>Onderzoek, observatie en remediëring van schoolse vaardigheden vanuit een psychomotorische invalshoek bekeken</b>	<b>0</b>
1.	De weg tussen opname en weergave van informatie	0
2.	De relatie psychomotoriek en leren	0
3.	Geïntegreerd leren is je mogelijkheden optimaal benutten	0
4.	Dominantieprofielen in het opnemen van informatie	0
4.1.	Gekruist georganiseerd optimaal profiel	0
4.2.	Geblokkeerd homolateraal profiel	0
4.3.	Voorbeelden van herkenbare specifieke leerblokkades onder stress	0
5.	Schoolrijpheid	0



HOOFDSTUK	13
5.1. Algemeen	0
5.2. Onderzoek en observatie	0
5.3. Handvatten voor remediëring	0
6. Leesvaardigheden	0
6.1. Algemeen	0
6.2. Onderzoek en observatie	0
6.3. Handvatten voor remediëring	0
7. Spellingvaardigheden	0
7.1. Algemeen	0
7.2. Onderzoek en observatie	0
7.3. Handvatten voor remediëring	0
8. Rekenvaardigheden	0
8.1. Algemeen	0
8.2. Onderzoek en observatie	0
8.3/ Handvatten voor remediëring	0
<b>Hoofdstuk 27 Onderzoek, observatie en remediëring van aandacht en concentratie</b>	<b>0</b>
1. Algemeen	0
2. Onderzoek en observatie	0
3. Handvatten voor remediëring	0
<b>Hoofdstuk 28 Ontwikkeling, observatie en remediëring van de executieve functies</b>	<b>0</b>
1. Algemeen	0
2. Onderzoek en observatie	0
3. Handvatten voor remediëring	0
<b>Hoofdstuk 29 Remediëringmaterialen en –ideeën</b>	<b>0</b>
1. Raamfiguren	0
2. Schrijflijtjes met motorische marge	0
3. Knijpkaarten op A5-formaat	0
4. Domino	0
5. Rekenspel	0
6. Zelfcontrole met Clics	0
7. Matrixen	0
8. Spel met opdrachtkaartjes	0
9. Fijnmotorisch spel	0
10. Beschrijven van plaats en richting	0
11. Ruimtelijk denken	0
12. Links-rechts-oriëntatiespel	0

13.	Piraten aan boord!	0
14.	Sorteren	0
15.	Magnetisch volgordespel	0
<b>Besluit</b>		<b>0</b>
<b>Bibliografie</b>		<b>0</b>